

հաղորդականութիւնը կը ծորեն իր տողերուն ուրոշ ջերմութիւն, յատկանշական բարիք, քերթուած է մը սպասելի գերազոյն առաքինութիւն, — մարդկայնութիւնը, որ չըլլայ խղիւժած բառերուն սնտոյ պերճանքին մէջ:

Մաքուր է իր լեզուն, ճշգրիտ ու կոկիկ: Մեր բանաստեղծներէն Սիւսանթոյի և Վարուժանի աղղկեցութիւնը իբր խորքի իրողութիւն կ'երկարածուի իր մօտ:

Հարնուած սերունդի մը զժբախտ այս երգիչը ունի իր տեղը մեր օրերու վաւերական բանաստեղծներու շարքին. և աւելի սիրելի թերեւ, վասնզի ան կրցած է առնել իր մէջ ամբողջ սերունդի մը հոգին, ու իր Եսին վրայ թառող պղծաբանի սէրերէն վեր, ան ջանացած է թելադրել մանաւանդ խարուած, պարտուած հոգին ևս այդ սերունդին: Ահա պատասխիկ մը խոստովանութեան.

Այլ սրունքներս անոժ ու բազուկներս վրջիս
Անգորութեամբն իրենց խոյ կը գալարուին անդադրում:

Բայց ան ունի քաջութիւնը մտնելու այդ զժոխքին մէջ, անկէ երգեր մեղ բերելու: Մեծ աղէտէն ետք, գալարուող սերունդին հաւատարիմ բանաստեղծն է ինք: Կը համարձակիմ ընել այս շատ յանդուգն մատնանշումը իր մասին, վասնզի իր սերունդի բանաստեղծներէն ոչ ոք այսքան իրաւ կրցած է թարգմանը ըլլալ զանգուածի մը հոգեբանութեան. բացի Բելզանդ Թօֆալեանէն որ մեծ քաղաքներու հեքոտ կեանքն ու տառապանքի զինով հայուն այս հոգին վրայ ապրիլ կարենալու ճիգն է որ երգած է յաջողապէս: Ծառուկեան իր Կայի ԵՏՏՈՒՄ երգ տիտղոսուած առաջին ոտանաւորին մէջ գեղեցիկ կերպով զրած է արդէն իրողութիւնը.

Հայրենագործի իմ ընկեր, ախորի խոցի իմ եղբայր,
Այս դալկահար երգերուն մէջ փնտէր ցո'ղմ օրերուդ,
Դառնանահար երազիդ փնտէր մարմինն ոգեկար,
Փնտէր հոգիդ՝ պայլարի մէջ իր բախիմ դէմ անգութ...

Հայրենիկդ դուն փնտէր լոկ խենթ կարօ՞ք այնեղ:

Փնտէր խաբուած Հայ Տրդուն հաւաքի բերդն անեակ:

Իր երգած հոգին՝ Հայու հոգին, ահաւոր է Դոնիսիոն և արքայութեան չափ, զոր սպառելու համար Հայ Միլիտան մը պէտք է գայ մեզ:

«Առաքաստներ» հատորը իբրեւ յաջողած գործ մը չէ որ կուգայ մեզ. բայց ինչ որ կը բերէ աշխիւ, սիրելի է ու կը զրուի որոշ արժէքի մը վրայ:

Կը սիրենք տեսնել իր երկրորդ հատորը նոյնքան և թերեւ աւելի յաջող երգերու փունջ մը իբրեւ:

ԱՌԵՏՈՒՄ

ԵՐԿՈՒՀԱԶԱՐ ՏԱՐՈՒԹՅՆ ԳՈՐԾ ՄԸ

Ս. ՀԵՂԻՆԷԻ ՄԱՏՈՒՌ^(*)

Ս. Յարութեան Տաճարը ընտանի տեսարան մը կը պարզէ Արեւմտեան Եւրոպայի դրօտաշրջիկին, որ Սաղմական Հին Քաղաքի ներկայ ձմրան սակաւաթիւ այցելուներէն մին եղած է: Տաճարին ճակատը պաշտպանելու համար շինուած պողպատեայ յաղթամարմինն ցուկը, մութ արջնագոյն լաստակներու անտառը՝ որուն ետեւ Բոլորակին ու Քաթիլիկոնին ճարտարապետութիւնը ծածկուած է՝ ոչ մէկ զարմանք պիտի պատճառէ անոր տեսողութեան, որ օդային յարձակման դէմ զգոյշ կենալու վարժուած է: Անկախ շատ աւելի պիտի զարմանայ հաւանաբար երբ իմանայ որ օդային յարձակմանց դէմ զգուշութիւն ընելու հարց չկայ, այլ տեսնուածները ձեռք առնուած առժամեայ միջոցներ են միայն արգիլելու համար Տաճարին կործանումը, մինչև որ հասնի ժամանակը անոր ամբողջական վերանորոգութեան:

Վաղուց արդէն Հարվէյի գրութիւններով ծրագրուած էր այս վերանորոգութեան գործը, ամենէն նշանակալից երեսը Միջերկրականեան երկիրներու մշակոյթին: Այժմ աւելի քան երեք անորոշ է այդ աշխատանքին ձեռնարկելու թուականը: Ըստ այժմ ամենաբարեաւորի պէտք է համարիլ այն իրողութիւնը որ այդ ամբողջական ծրագրին ամենէն կարեւոր մասերէն մին ներկայիս կը գործադրուի արդէն հանգարտօրէն. ասիկա նորոգութիւնն է Ս. Հեղինէի Մատրան որ ամենապատկառելի մէկ շէնքն է ճիւղաւորեալ այն կառույցին, որուն շինութիւնը երկու հազար տարի տեսցի:

(*) Ի Ս. Յարութեան մեր ազգային սեպականութիւնը եղող Ս. Լուսաւորչի եկեղեցին օսարկ կ'անուանեն Ս. Հեղինէի մատուռ: Անոր մասին տյն գրուածքը, հրատարակուած Տեղույ օրաթերքերէն՝ the Palestine Postի 31 Դեկտեմբեր 1939ի բիւի մէջ (Vol. XVI, № 4144, էջ 6). Շանեկան կը համարենք քաղմամաբար ներկայացնել հոս:

ՀԱՅՈՑ ԲԵՐԱՆՆԵՐ ԵՊԱՍՏԸ

Սրբաներու բաւիղի մը և միջանցքներու միջոցներէն մէջէն անցնելով առխարխալ, ալիքներէն կը նշմարէ լոյս մը որ պայծառօրէն կը շողայ խորութիւններէն, ցուցնելով լայն աստիճան մը որ կ'ընէ գէպի Մատուռը, ուր ցերեկի լոյսը լայն ճառագայթներով ներս կը հասնի գմբէթին պատուհանէն: Այն օր կը լիջէ այս հնադարեան կէս-գետնայարկ կեդրոնական շէնքը իր խաւար ներքինով, իր դազբառեսիլ բռած եփ պատերով և դարերու փոշիով թաթաւուն իր պատուհաններով, կրկնապէս պիտի հմալուր այսօր դաժան գեղեցկութեամբը այն քաց տարածութեան, որուն բոլոր աւելորդութիւնները սրբուած են:

Պատերը, իրենց ծեփերէն մերկացած, հնամենի բիրտ քարաշէն որմածն է որ կը ցուցադրեն: Կամարներն ու գմբէթը, պայծառ դոյնով բռնուած, նկարագրող հակապատկեր մը շինած են շիրենք վեր բռնող միակտուր մուծ քարէ սրբաներուն հետ: Հոյակապ խոյակները, որոնք միացորդներն են Արքայանոսի Այնլիա Կաթողիկոսային, խրնամքով մաքրուած են: Ասոնք հինաւուրց շքեղութեան երանգ մը կ'աւելցնեն Քրիստոնէական նախնի այդ սրբավայրին խառութեան վրայ: Ուղակիական երկու սեղաններ, երկաթ ժամանակէ ի վեր մոռցուած, ի յայտ բերուած են կողակին մէջ: Գետնի կողմ ու տմեք քարերը փոխանակուած են լայն սալաքարերով: Մատուռին յատակը կազմող ժայռին մէջ գտնուած են երեք խորունկ նկուղներ, որոնք իրենցմով դրազած կը պահեն հնախօսները: Սանդուխին երկու կողմերու քարապատ խորշերը բացուած են ու իրենց սկզբնական վիճակին վերադարձուած: Կեցած Ս. Հեղինէի մատրան մէջ, մարդ անգամ մ'եւս կը գլտակցի թէ կը գտնուի Կոստանդնուսի Պաղիքիքային պատերէն ներս ու Ուղակի թագաւորներու ձեռակերտ գմբէթի մը ներքեւ:

Ս. Հեղինէի Մատրան վերանորոգութիւնը Հայոց Պատրիարքարանին կողմէ յանձնուած էր ճարտարապետ Քլիֆորտ Հուլիոսի (F. R. I. B. A. M. T. R. I.), որ Հնագիտական Վարչութեան տուած ուղղութեամբ՝ գործը ի գլուխ հանեց Վիէննայի

ճարտարապետ Օթթօ Հօֆմանի ձեռքով: Ներկայիս Մատուռին ներքինը կը ցոլացնէ զանազանութիւնը սեպհականութեան կէս-կրօնական և կէս-իրաւական պահանջներու, որոնք դժուարութեանց պատճառ եղած են յաճախ Կամարին այն մասը որ Փրանչիսկեանց Դիւտ Ուղի ալիքին մուտքին վրայ կը տարածուի և որ նմանապէս այս վերջիններուն կը պատկանի, մնացած է անհպելի: Դէպի այլը իջնող աստիճանին առաջին սանդղաւատը միայն նորոգուած է ու այդ ալ հայոց սեպհական է: Յաճախ հայոց քարերը որոշապէս կը դանազանուին Փրանչիսկեաններու հին քարերէն: Փայլուն քարէ տապանակած երկու սեղաններ, լշմիածնի ոճով, Օթթօ Հօֆմանի կողմէ ուրազուած, պիտի շինուած ըլլան ու օծուին հայկական Ս. Մննդեան տօնակատարութեանց օրերուն: Այդ սեղանները կ'արտայայտեն հայկական պաշտամունքի այն ոգին որուն դարերէ ի վեր նուիրուած է Հոգիմէսցիներու, Բիւզանդացիներու և Փրանչիսկեան կառուցած այս մատուռը:

«ԱՄԵՆԱԴԵՂԵՑԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻՆ»

Սըր Ռոնալտ Սթորս ժամանակին Ս. Քաղաքի ամենագեղեցիկ եկեղեցին կոչած է Հայկական Մայր Տաճարը, նկարագրելով զայն իր յախճապակիներուն և փայտեայ ոսկեգրուազ քանդակներուն շքեղութեանը մէջ: Այժմ հայերը նոյն աստիճանի երկրորդ սրբավայր մըն է որ կ'ունենան Ս. Հեղինէի Մատուռով: Հայ Հասարակութեան Պատրիարքարանը իրաւունք ունի ըսելու թէ մշակութային հարազատ արժէքով գործ մը կատարած է այս Մատրան նորոգութեամբը ու հայերն արդարեւ իրենք զիրենք հպարտ կրնան զգալ որ առաջինը կ'ըլլան իրենց նպատակը բերելու համար Ս. Յարութեան Տաճարի վերանորոգութեան ընդհանուր գործին:

Թ. Յ. Մ.

Թրգմ. Տ. Վ. Տ.